

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 18. maja 1894.

Politiški oddelek.

Civilni zakon na Ogerskem.

Z jedenindvajsetimi glasmi večine je zbornica velikašev zavrnila civilni zakon. Stvar pa ni bila tako lahka. Da niso prišli nekateri velikaši tudi iz tostranske državne polovice, ki imajo zaradi svojih grajščin na Ogerskem glas v budimpeštanski zbornici velikašev, dvorni dostojanstveniki in hrvaški škofje pa bi bil civilni zakon vsprejet. Z gotovostjo lahko rečemo, da bi bil civilni zakon se vsprejel, da niso prišli v zbornico dvorni dostojanstveniki, ker je vzbudilo misel, da je krona proti civilnemu zakonu. Mnogi grajščaki, kateri radi kažejo svojo lojalnost, bi ne bili glasovali zoper civilni zakon, da niso mislili, da s tem ustrezajo željam na višjih mestih.

Nekaj pa ne moremo prezreti, kar se je pokazalo pri tej debati. Pri nas nekateri porabijo vsako priliko, da mahajo po pravoslavnih, zlasti po Srbih. S tem se dela razpor mej Slovani v veselje Nemcem in Madjarom. Razmere na Hrvaškem niso vesele in največ je kriv tem neugodnim razmeram razpor mej Hrvati in Srbi. Nekateri ljudje, to je pristaši stranke prava, odrekajo Srbom na Hrvaškem pravico do političnega obstanka. To je porinilo Srbe v vladni tabor, in tako zagotovilo vladni stranki večino. Da so pa Hrvati hoteli na Hrvaškem povsod priznati Srbe za enakopravne brate in bi povsod toliko ne naglašali svojega hrvaštva, bi že davno ne vladal na Hrvaškem Hedervary.

Pri glasovanju o civilnem zakonu v ogerski zbornici velikašev se je zopet pokazalo, da pravoslavni utegnejo biti marsikdaj naši dobri zavezniki. Srbski patrijarh Branković in rumunski metropolit Roman Miron sta s svojimi škofi oba glasovala proti civilnemu zakonu in tudi z besedo podpirala argumente, katere je navel knez primas proti prisilnem civilnemu zakonu in vendar se po mnogih katoliških listih za polovico toliko ne zabavlja proti protestantom nego proti pravoslavnim. Le po-

mislimo, kaj bi bilo, da so se pravoslavni premislili in glasovali z vlado. Predloga bi bila najbrž vsprejeta, kajti prepričani smemo biti, da bi marsikak grajščak se tudi potem se bil malo bolj pomišljal, predno bi bil glasoval proti vladi. Vlada bi tudi vse drugačno stališče imela, ko bi jo podpirali Srbi in Rumuni. Potem bi lahko z dobro vestjo trdila, da ima večino ogerskega prebivalstva na svoji strani, kar pa sedaj ne more. Imela bi tudi mnogo več upanja, da na višjih mestih dobi dovoljno podporo, da dalje tira stvar, ko bi prvi pot bila propala, kakor je sedaj.

Označljivo za sedanji položaj na Ogerskem je to, da si vlada ne upa razpustiti zbornice poslancev, kakor je običajno, da se ob tacihih prilikah, da narod pokaže svoje mnenje. To bi bilo treba zlasti na Ogerskem, kjer se volitve niso vršile pod geslom cerkvenih temveč upravnih reform. Poslanci sami ne morejo trditi, da glede cerkvene politike predstavljajo mnenje naroda, ker pri volitvi narod te politike ni jemal v poštev. Prepričani smo, da bi vlada bila že nastopila to pot, da upa zmagati. Ko bi vlada zmagala pri novih volitvah z enako veliko večino, bi zbornica velikašev gotovo odjenjala, ker mnenju naroda bi se ne upala upirati. Celó sam knez primas, ki gotovo pozna mišljenje velikašev, se je nekoč izjavil, da bi v tem slučaju višja zbornica prijenjala. Koliko več upanja bi pa vlada imela, da jo podpirajo pravoslavni. Skoro nobene dvombe ni, da bi potem ne zmagala. Če torej Ogerska ne dobi civilnega zakona, se bode mnogo zahvaliti baš pravoslavnim, ki zvesto podpirajo katolike.

Sicer bode pa podpora pravoslavnih ogerskim katolikom jako potrebna. O civilnem zakonu še ni govorena zadnja beseda. Wekerle je bil še pred prazniki šel na Dunaj, da je cesarju iporočal. Kakšen je vspeh njegove misije, ne vemo. Toliko pa vemo, da liberalci hočejo stvar zopet te dni spraviti pred zbornico poslancev, in dne 21. pa že v drugič pred gospodsko zbornico, ako so le na Dunaji dobili dovoljenje. V drugič se nadejajo, da dobe še večjo večino v zbornici poslancev in tudi večino v višji zbornici. Tudi poslednje ni baš neverojetno, ako

zopet ne pridejo dvorni dostojanstveniki in morda še nadvojvode, kakor ve povedati neki budimpeštanski list.

Ako pa propade s predlogo, bode odstopil Wekerle. S tem se na Ogerskem precej premeni. Za njim pa pride vendar kak liberallec, ker prave konservativne stranke v zbornici ni, in civilni zakon se le za nekaj časa odloži, nikakor pa še za zmiraj ne prepreči. Govori se, da pride Hedervary. Ko bi se to zgodilo, bi mi morali reči, da so se Ogrji za jeden korak civilnemu zakonu približali. Hrvatski ban je sam z vso svojo zgovornostjo v gospodski zbornici civilni zakon priporočal. Naravno je, da bi se to, če njega pokličejo za ministerskega predsednika v Budimpešto, tako zmatralo, da je vse upiranje višjih krogov veljalo le Wekerlu, ne pa civilnemu zakonu in kak vtis bi to napravilo na zbornico velikašev. Pomisliti je, da bi tudi grof Kuen Hedervary imel mnogo lažje stališče, nego ga je imel Wekerle. Poslednji ima v gospodski zbornici mnogo nasprotnikov že zaradi tega, ker je navadni plebejec. Mnogim ogerskim velikašem nikakor ne ugaja, da je na čelu ogerske vlade mož, ki ne more kazati na veliko vrsto plemenitih prednikov. Tudi ob Košutovi smrti se je marsikaj pripetilo, ker ni vzbujalo mej ogerskimi velikaši zaupanja v ministerskega predsednika. Grof Kuen Hedervary bi taci nasprotnikov ne imel. Poleg tega je pa pomisliti, da je sedanji hrvaški ban v dobrem glasu baš pri Srbih. Gotovo je torej, da bi skušal kaj Srbov pridobiti na svojo stran.

Iz vsega je vidno, da nevarnost še ni odstranjena in da je pred vsem treba gledati, da se ohrani sloga mej katoliki in pravoslavni, to je pa le mogoče, če se opusti tisto zabavljanje proti Srbom ne le ono- temveč tudi tostran Litve. Nadejamo se, da bodo dogodki v ogerski gospodski zbornici katolike in pravoslavne, zlasti Slovane in Rumune prepričali, da je v interesu njih vere, ako so složni, ako se pa prepirajo mej seboj, pa delajo le za madjarske kalvince in pa za žide.

Politični pregled.

Naš parlament. — „Neue Revue“ je nedavno objavila članek o naših parlamentarnih razmerah, ki je sicer precej oster ali nikakor neopravičen. Ta list pravi, da naši ljudski zastopniki nikakor niso tako resni in dostojni možje, kakor volilci v pokrajinah mislijo. Senat starega Rima je napravil vtis „zboru kraljev“, v naši zbornici pa tujec nič kraljevega ne sliši in ne vidi. V dvorani ne vidi nikakega pravega zbora, ali le nekatere razstreseno sedeče ali pa po dvorani se sprehajajoče gospode. Ta čita kak list, oni piše kako pismo, tretji se pogovarja s svojim tovarišem, četrti kaj govori, kar pa nikdo ne posluša razen stenografov, ki zapisujejo. Še le ko je kako malo važno glasovanje prihité iz državnozbornske gostilne ali pa iz hodnikov poslanci. Več poslancev je pa tudi, ki tudi tedaj ne pridejo, in tudi priti ne morejo, ker sploh v parlament ne pridejo, temveč rajši doma pri domačem ognišči porablajo svoje dnevnice. Pri glasovanjih po imenih se kličejo imena, katerih poslancev niti najmarljivejši opazovalci našega parlamenta še niso mogli spoznati. Ko se je glasovalo o novi černovojniški predlogi, ki hudo zadeva prebivalstvo, manjkalo je nad 200 poslancev. Ko je nedavno govoril dr. Gessmann

in je Lueger zahteval, da se konstatuje sklepčnost zbornice, bilo je v zbornici celih 24 poslancev. Dr. Lueger je zaradi nesklepčnosti zahteval konec seje. Predsednik je jel zvoniti in je zvonil in zvonil, da je spravil v zbornico toliko vernih privržencev koalicije, da je rešil sklepčnost zbornice. Seveda je lepo, da se mora gospodom tako zvoniti, da izpolnijo svojo dolžnost. — Mi mislimo, da je baš ta dogodek najboljši dokaz, da je treba resno gledati, da se z volilno reformo prenovi parlament, ker je v interesu države in narodov, da taki malomarneži, ki sedaj narode zastopajo, naredo prostor resnejšim možem.

Državni zbor je vsprejel valutne predloge, potem je pa šel na počitnice. Od 353 poslancev jih je 166 glasovalo za valutne predloge, 106 zoper in 81 jih je pa manjkalo. Večina 60 glasov je majhna, in sicer tako majhne večine še ni bilo pod koalicijsko vlado. Pomislilo je, da bi velika večina od tistih, ki se niso udeležili glasovanja, bilo glasovalo proti vladi, da so mogli svobodno glasovati. Poljski in levičarski klub sta bila sklenila, da imajo vsi člani glasovati za vladne predloge, ali se pa odtegniti glasovanju. Sedaj je nam jasno, zakaj je grof Hohenwart tako pritiskal na svoj klub. Vlada se je že bala, da zgubi večino in potem bi bila se razbila koalicija. Nekateri poslanci so tudi proti svojemu prepričanju glasovali za valutne predloge, da se le koalicija ni razbila. Od slovenskih poslancev je za valuto glasoval jedino profesor Šuklje, drugi so glasovali nekateri proti njej, nekateri so se vzdržali glasovanja. Baš ponosna vlada na to zmago biti ne more, ker je le preočito pokazala, da še mej poslanci gre težko za večino za njene valutne predloge. Koliko sile je bilo treba, da se je spravila vkupe — ta bora večina. Od kluba do kluba je Plener beračil za glasove. Grof Hohenwart je porabil ves svoj vpliv, govoril je celo v zbornici, da prepreči, da jih preveč njegovih privržencev ne potegne z opozicijo.

Nemški konservativci in Mladočehi. — Pri valutni debati so nekateri Mladočehi pozivljali nemške konservativce, da naj se jim pridružijo. Posebno je dr. Kramar opozarjal nemške konservativce, da s tem, da glasujejo za valutne predloge, ne utrdijo le stališča sedanji avstrijski vladi, temveč tudi ogerski in to v času, ko papež maščuje, da bi Wekerle podlegel. Nemškoliberalni listi se norčujejo iz teh pozivov, češ, da bi bila lepa družba, če se združijo češki husiti z nemškimi ultramontanci. Hus in Loyola združena proti koaliciji bil bi lep prizor, misli „Neue Freie Presse“. Po našem mnenju pač ni nič manj čudna zveza mej nemškimi liberalci, ki pri vsaki priliki smešijo klerikalce, in mej konservativci. Sicer se pa pač nemški liberalci tudi malo boje take zveze.

Spinčičeva zadeva, o kateri se je o svojem času toliko govorilo, se baje tako poravna, da Spinčič vsled Najvišjega cesarskega sklepa dobi 1000 gld. letne pokojnine. Spinčič je izjavil, da službe več neče nastopiti.

Šlezijski Slovani. — Dne 10. t. m. je bil shod zaupnikov šleških Čehov, katerega so se udeležili dr. Hruby in dr. Stratil. Shod se je izrekel, da se naj vsi češki zastopniki združijo v jednotno in stvarno opozicijo proti koaliciji. Poleg tega se je na shodu posebno naglašalo, da morajo Čehi in Poljaki v Šleziji složno postopati, ker jih vežejo iste koristi. Zato se ne smejo pustiti dati od Nemcev razcepiti. Mi želimo, da se v Šleziji Slovani vedno ravnali po teh sklepih.

Poljaki. — Pod koalicijo je marsikaj čudnega, kar dokazuje tesni vezi Poljakov in nemških konservativcev z liberalci in prvenstvo levičarjev. Poljski listi se posebno zadnje dni pritožujejo, da poljski klub vsa svoja posvetovanja proglašajo za zaupna. Vsled tega poljski listi od kluba ničesa naravnost ne izvedo, o čem so se posvetovali. Pač pa hitro vse na drobno prinese „N. Fr. Pr.“, kakor bi bilo glasilo poljskega kluba. To je pač jasen dokaz, kako daleč so že Poljaki zamotani v zvezo z levičarji, da že dajejo prednost židovskim glasilom pred domačimi poljskim. Sedaj naj pa še kdo reče, da niso levičarji vodje koalicije.